

Історія полку

Початок ХХ століття виявився важким для Російської імперії та Європи загалом. Франція під керівництвом геніального та вдалого полководця Наполеона Бонапарта рвалася до світового панування. Союзи європейських держав, відомі під назвою антифранцузьких, зазнавали поразку за поразкою. І лише англійський флот та російська армія протистояли непереможній армії Наполеона. Саме в ці неспокійні часи і було засновано Якутський піхотний полк. Причиною його появи стала потреба збільшити російську армію в умовах постійних війн з наполеонівською Францією.

16 серпня 1806 року* проголошено указ імператора Олександра І про формування одинадцяти мушкетерських полків, серед яких був і Якутський. Основу цього полку становили два мушкетерських батальйони у складі яких була гренадерська рота зі складу 1-го Селенгінського полку 11 піхотної дивізії, які були перекинуті з Усть-Каменогорської фортеці. До цих батальйонів додано рекрутів чергового набору. Таким чином Якутський полк складався з трьох батальйонів по чотири роти в кожній.

16 березня 1807 року полку дали по два прапори на кожний батальйон – один білий і п'ять кольорових.

У зв'язку з військовими діями російських військ проти Франції у Пруссії, полк ввели до складу резервної армії під командуванням князя Лобанова-Ростовського і розташували на території німецької держави. Безпосередньої участі в битвах полк не брав і після укладення Тільзитського миру між Росією та Францією 25 липня 1807 року повернувся в Росію.

У зв'язку з загрозою війни з Австрійською імперією в 1809 році Якутський мушкетерський полк було введено до складу 18-ї піхотної дивізії під командуванням князя А. І. Горчакова.

В цей самий час тривала російсько-турецька війна 1806-1812 років. Якутський мушкетерський полк у 1810 році був переведений на південь і уже в травні того ж року брав участь в облозі та взятті турецької фортеці Сілістрія. Подальшу кампанію 1810 року полк провів штурмуючи в червні фортецю Шумла, взяв участь у битві по дорозі на Русук та на підступах до самого міста в липні. Після цього військові дії припинилися практично до квітня 1811 року.

Військові дії для «якутців» відновилися в серпні, коли біля Русука російськими військами був розбитий тридцятитисячний турецький корпус та захоплений ворожий табір. Це і визначило підсумок війни. Після закінчення військових дій Якутський полк було переведено до Дніпра на зимові квартири. Тут у назві полку сталися зміни: згідно з наказом від 22 лютого 1812 року усі мушкетерські полки стали називатися піхотними.

З початком вторгнення шестисоттисячної армії Наполеона в Росію у червні 1812 року Якутський піхотний полк, який розташовувався на українських землях, був зарахований до складу 3-ї запасної армії під командуванням генерала Тормасова, а пізніше - до складу армії адмірала Чичігова, яка вирушила на північ. Згодом Якутський полк (командир – майор П.А. Угрюмов) було введено до складу 9-ї піхотної дивізії 2-ї армії під командуванням генерала від інфантерії князя П. І. Багратіона. Під час Бородінської битви позиції полку розташовувалися у вирі подій – на «багратіонових флешах». Полк простояв до самого вечора. Особливо відзначилися чини Якутського полку штабс-капітан Абраменко, поручики Ширококов, Андрієвський, прапорщик Чарніков, рядові Микола Слепцов, Влас Кривошапкін, Іван Сівцев, Василь Берьозкін, Семен Разниченко, Микола Курочкін, Петро Бабкін, Петро Вензель, Іван Врока, які були відзначені нагородами. Полк отримав особисту вдячність від імператора Росії Олександра І.

16 листопада 1812 року полк взяв участь у битві між селами Стахів і Брилі та переслідував французів до самого кордону. У той час, коли основна частина російської армії переслідувала французів, Якутський полк, який перебував у корпусі генерала Ланжерона, деякий час простояв у Польщі, а потім був переведений в Сілезію під командування німецького генерала Блюхера. Розпочався закордонний похід. У 1813 році полк «якутців» взяв участь у битві під Кенігсварте та Вейсіге (7-19 травня), Геннерсдорф (14 серпня), Лейпцігом (4-7 жовтня), облозі Майнца (11-19 грудня).

Не дивлячись на явну перевагу сил антифранцузької коаліції, опір Наполеона був могутнім. У зв'язку з прийняттям союзним командуванням рішення про похід на Париж,

42-й Якутський піхотний полк

Написав Administrator

Четвер, 19 квітня 2012, 19:59 -

Якутський полк у складі армії Блюхера вирушив на столицю Франції. Полк взяв участь у битвах біля замку Брієнні(19 січня), Ларотьер(20 січня), Шамнобьер(29 січня), Суансон(21 лютого), Ліон(25-26 лютого) та під Парижем, куди 19 березня ввійшли союзницькі війська. Після укладення мирного договору полк було переведено у Польщу. Але уже в квітні Якутський полк був знову переведений у Францію, де у складі сорокатисячного корпусу Воронцова простояв під Нансі до жовтня 1818 року. І тільки 22 квітня 1819 року полк повернувся в Росію.

Як відзнака за активну участь у Вітчизняній війні 1812 року, назву полку було написано золотими літерами на плиті Георгіївського залу в Московському Кремлі.

26 червня 1828 року Якутський полк у складі російської армії переправився через Дунай та, вступивши в межі Туреччини, взяв участь у російсько-турецькій війні 1828-1829 років.

З червня по вересень полк брав участь в облозі фортеці Сілістрія. Військові дії відновилися навесні 1829 року. Перші два місяці пройшли у невеликих боях, а 30 травня полк взяв участь у битві при селищі Кулевги, де була розгромлена сорокатисячна турецька армія. Наступного дня полк відбив ворожу вилазку з фортеці Шумли. Перейшовши в червні Балканські гори, полк у серпні вступив в Андріанополь, після чого військові дії припинилися у зв'язку з укладенням мирного договору.

За героїзм у цій війні Якутський полк був нагороджений особливим знаком на головному уборі з надписом «За відзнаку».

Не дивлячись на закінчення війни, полк простояв у Туреччині до квітня 1830 року, повернувшись у Росію лише в жовтні. З цього часу Якутський полк квартирував то в Подільській, то в Волинській губерніях.

У 30-40-х роках полк пережив кілька переформувань. У 1833 році полк був переведений на 6-ти батальйоний склад: чотири батальйони діючих, два інших призначалися для військового часу, а в мирний період складали звідний резервний батальйон. У 1834 році 6-ий батальйон був ліквідований, а 4-ий був відрахований у склад окремого Кавказького корпусу: на замість нього зформований батальйон з решти людей полку.

У 1838 році на відзначення того, що основу для формування Якутського мушкетерського полку було надано Селенгінським мушкетерським полком, відповідно до наказу, на скобах прапорів 1-го та 2-го батальйонів полку зроблені вензелі Катерини II та надписи «3 і 4 сибірські польові батальйони».

У січні 1842 року у полку був ліквідований п'ятий резервний батальйон.

У 1849 році Якутський піхотний полк брав участь у придушенні угорської революції на території Австрійської імперії. Корпус генерала від інфантії Чеодаєва, у склад якого входили «якутці», 2 травня перейшов кордон біля містечка Волочиск, у червні – Карпати та направився до фортеці Коморонь, де брав участь у сутичках з повсталими угорцями. Після капітуляції угорців у серпні, у вересні повернувся в Росію.

Нова російсько-турецька війна не передбачала особливих проблем для Росії. 25 червня 1853 року Якутський полк у складі 4-го армійського корпусу перейшов кордон біля містечка Скулянь та вступив на територію Молдавії та Валахії. У районі дислокації полку турки захопили Ольтеніцький карантин на лівому березі Дунаю. Якутський та Селенгінський полки отримали наказ вибити турків з захопленого плацдарму, що і було успішно зроблено. У ході «ольтеніцької справи» відзначилися і чини Якутського полку: командир 1-го батальйона підполковник Скуюдері, командир 4-го батальйону майор Сологуб, командир 2-ї мушкетерської роти капітан Скородумов, прапорщик Попандопуло, фельдфебель 8-ї мушкетерської роти Щепановський, рядові 1-ї мушкетерської роти Харламов, Алексеєв, Іванов, Сідоров, хоча і втрати були значні: загинуло 106 чоловік (з них два офіцери) та поранено 170 (9 офіцерів).

Після «ольтеніцької справи» полк розташувався на околицях румунської столиці Бухаресті. У травні 1854 року 3-ій та 4-ий батальйони брали участь в облозі фортеці Сілістрія, а 2-ий ніс сторожову охорону в околицях Туртукая. Та напередодні висадки союзницьких військ Англії, Франції, Туреччини та Сардинії в Криму Якутський полк було переведено для оборони Севастополя. 4 вересня полк перейшов кордон, а 20 жовтня рушив з Одеси на Севастополь.

Якутський полк був зарахований до складу 11-ї дивізії під командуванням генерал-лейтенанта Павлова П. Я. Перша битва відбулася 24 жовтня на Інкерманській

позиції на підступах до Севастополя(за 4-и версти від міста). Якутський та Селенгінські полки в розпал бою о 9-тій годині ранку, підтримавши наступ Охотського полку, захопив позиції батареї №1 на англійських позиціях. Англійська дивізія генерала Каткарта, необачно підійшовши до своїх попередніх позицій коло батареї, була атакована вищеназваними полками та зазнала відчутних втрат. На допомогу союзникам підійшли передові частини французів генерала Бурбаки. Але і вони були розсіяні. Залишалося лише підтримати успішний наступ полків енергійними діями на інших ділянках фронту. Але вилазка з Севастополя була здійснена незначними силами, а двадцятитисячний Чоргунський загін під командуванням князя Горчакова протягом усієї битви залишався в ролі глядача. Успішний наступ провалився, і російські війська відійшли на попередні позиції. Вагому роль у поразці російської армії відіграла технічна перевага військ союзників та втома росіян після форсованого маршу. За день Якутський полк втратив 6 офіцерів та 466 рядових, пораненими були 11 офіцерів та 761 рядовий. Під час цього бою відзначилися «якутці» фельдфебель 1-ї мушкетерської роти Михайлов, рядовий тієї ж роти Сухороченко, унтер-офіцер 1-ї гренадерської роти Петров, прапорonoсець Федотов. Незважаючи на значні втрати, Якутський полк взяв участь в обороні Севастополя.

6 листопада полк ввійшов у Севастополь і залишався там до останнього дня оборони. Разом з Волинським полком побудували Волинський та Селенгінський редуту на Кілен-балці біля Малахового кургана. 5 березня командир полку з 2-им батальйоном відбив французів біля Камчатського редуту(втрати: 7 загиблих та 29 поранених). Наступ французької бригади Мейрана почався за годину до світанку, що дало їм можливість підійти до самого рову 1-го та 2-го бастионів. Тут вони були відкинуті з великими втратами. У ході штикової атаки воїни Суздальського та Якутського полків відкинули ворожі частини бригади Мейрана біля бруствера оборонної стіни, яка зєднувала 2-ий бастион з Малаховим курганом. Французи вирішили пробиватися саме через цю стіну. Але вони нашттовхнулися на три батальйони Суздальського, Селенгінського і Якутського полків. Особливо відзначилися батальйони двох останніх полків – «застрільничі батальйони». Кожен такий батальйон складався приблизно з 90-а воїнів, озброєних бельгійськими(«лютіховськими») штуцерами, і з такої ж кількості кращих стрільців полку з з «простими»(гладкоствольними) гвинтівками. Крім них в батальйоні було ще дві сотні: одна з нарізними гвинтівками, а інша - з простими. Ці запасні сотні брали штуцера та нарізні гвинтівки в своїх убитих товаришів. Таким чином, французи, які штурмували 2-ий бастион та оборонну стіну, нашттовхнулися на відбірних стрільців. Французи билися хоробро, але швидко виявилася явна перевага росіян. Коли французи залягли на дні рова, майор Якутського полку Степанов, командуючий «застрільничими батальйонами», наказав закидати ворогів камінням, з яких була складена оборонна стіна. Наприкінці березня полк був переведений на корабельну сторону, а в травні на північну. У ніч першого загального штурму Севастополя, 6 червня, французька дивізія генерала Мейрана пішла на штурм 2-го бастиону. Разом з Суздальським полком «якутці» до 7-ї години ранку відбили шість атак ворога. У хід йшло все, що потрапляло під руку. За жорстокість битви у цей день захисники бастиону назвали цей бій «пеклом». Втрати «якутців» становили:

загиблими - 2 офіцера та 9 рядових,

42-й Якутський піхотний полк

Написав Administrator

Четвер, 19 квітня 2012, 19:59 -

пораненими - 2 офіцера та 57 рядових. З 27 липня по 28 серпня полк обороняв 3-ій бастион і пробув тут до останнього штурму 27 серпня. Штурм 3-го бастиону розпочався після захоплення французами Малахова кургана. Незважаючи на значні втрати, англічани зуміли захопити позиції бастиону, але зупинилися. Цим скористалися російські загоны, які в складі Камчатського, Суздальського, Якутського та Селенгінського полків під командуванням підполковника Артемева та капітана Коршуна вдарили по ворогу і зуміли відбити бастион. Відбиваючи атаки ворога в день штурму, Якутський полк втратив убитими 52 чоловіки (3 офіцери), 150 пораненими (4 офіцери) та 32 рядових пропали безвісти. У зв'язку з падінням Малахова кургана подальша оборона Севастополя виявилася безперспективною. О 18.00 було віддано наказ про відведення російських військ на Північну сторону міста. «Якутці» залишили свої позиції. За весь час Кримської кампанії полк втратив 1887 чоловік.

30 серпня 1856 року Якутському полку в нагороду за мужність, виявлену в ході війни 1853-1856 років, всім трьом батальйонам були надані георгіївські прапори із надписом «За Севастополь в 1854 та 1855 г.г.», а прапор 3-го батальйону був прикрашений олександрівською стрічкою в пам'ять про те, що цей батальйон був утворений у 1833 році з 2-го батальйону 35 егерського полку, якому належала за бойові заслуги ця стрічка. Командир полку Л.О. Бялий був нагороджений золотою шпагою з надписом «За хоробрість». Одна з вулиць Севастополя дотепер носить назву Якутської.

У період 1856-1860 років полк стояв на постійних квартирах у місті Єфремов Тульської губернії. 23 серпня 1856 року він був переформований: 4-й батальйон відрахований у резерв, а полк переведений на трьохбатальйонний склад.

У зв'язку з польським повстанням 1860-1861 років полк перевели в склад Київського військового округу та розквартирували в різних містах Волинської губернії, а з 1868 року постійно у місті Кременці, де він і перебував до початку першої світової війни.

13 жовтня 1863 року на основі 4-го резервного батальйону та безстроково-відпускних 5-го та 6-го батальйонів Якутського полку було сформовано 142 Звенигородський піхотний полк.

25 березня 1864 року Якутський піхотний полк отримав свій порядковий номер – 42.

Після оголошення Росією війни Туреччині 1877 року, 15 квітня 14-та піхотна дивізія 11-го армійського корпусу, в складі якої був 42-ий Якутський піхотний полк(командир Красовський), переправилася через Прут та розташувалася в околицях Браїлова, прикриваючи залізну дорогу на Бухарест, звідки робила вилазки в околиці Гечеть і Мачина. У ніч з 29 на 30 червня полк переправився через Дунай і, знаходячись в авангарді 11-ої дивізії, мав сутичку під Демеркію, де втратив 3-ьох чоловік. 13 липня відбулася битва біля Кесарева, у ході якої втрати становили: 8 убитих та 30 поранених. У серпні полк підійшов до Тирново, а весь вересень охороняв місцевість біля поселень Джулуна, Новее Село та Злотариця. В умовах вирішальних боїв за збереження російськими військами Шипкинського перевалу Якутський полк прикривав проміжок між Рушукським загonom та армією Радецького на Шипці. У серпні Якутський полк спільно з болгарськими ополченцями зірвали спробу турків прорвати російську лінію оборони. 22 листопада полк здійснив марш на Єлень. 23 та 24 листопада полк захищав Мінденську позицію, ведучи бій за висоту. У ході бою «якутці» відкинули турків на правий берег річки біля села Злотариця, розгромили армію Керім-паші, втративши 7 убитих(2 офіцери) та 61-го раненого(1 офіцера). Щоб полегшити перехід армії генерала Радецького через Балканські гори, командуючий 11-го армійського корпусу генерал-майор Деллінсгаузен наніс відволікаючий удар по позиціях турків в районі Бебровської долини, яка була укріплена ворогом трьома лініями траншей та ложементів. 25 грудня корпус, до складу якого входив Якутський полк, вдарив по ворожих позиціях та зразу захопив перші дві лінії оборони. Підтримана обхідним ударом, атака призвела до відступу турецької армії.

Після укладення в січні 1879 року перемир'я, полк стояв в Османській імперії до 19 березня, терплячи проблеми через відсутність продовольства, тому що забезпечував провіантом себе сам. Тільки 7 вересня полк прибув на постійні квартири в Кременець. За цю війну полку були надані георгіївські срібні труби всім трьом батальйонам з надписом «За отличие в турецкую войну 1877 и 1878 г.г.». Особистий склад нагороджений бронзовими медалями з надписами в чотири ряди словами з Біблії: «Не нам – Не нам – А имени Твоему» і датами – 1877-1878.

Слід відмітити, що після того, як Якутський полк розквартирувався в Кременці, основу особового рядового складу формували через рекручнину, або, пізніше, військовозобов'язаними з числа населення, перш за все Волинської губернії. Значну частину складали жителі Кременця та одноіменного повіту. Про це свідчить замітка в «Волинських єпархіальних новостях»: «...убиты в сражении против неприятеля в июле 1877 г. уродженци Волинской губернии, служившие в 42-м Якутском пехотном полку: рядовые: Е.Ф. Мартынюк, И.М. Семенюк, О.С. Карпинский, С.А. Музычук, В.А. Маринин...; умер от ран в госпитале №68 унтер-офицер П. Ковальчук, рядовой О.А. Прокопчук; убиты в декабре 1877 г. рядовые: П.С. Стасюк, М.Н. Бабич, Е.И. Матвейчук, Осип Иванович Марченко г. Кременец, Г. Вербицкий».

23 квітня полк переформували в чотирьохбатальйонний склад: по чотири роти в кожній – у такому складі він перебував до першої світової війни.

У зв'язку з відсутністю казарм у місті Кременець рядовий склад та нижні чини проживали на приватних квартирах, а також ними були зайняті приміщення, які раніше належали монахам-василіанам(зараз Богоявленський монастир). Командування квартирувало в місті Луцьк. Похідна церква розташовувалася в приміщенні колишнього ліцею, а на той час - Волинської духовної семінарії у якій знаходилася церква Трьох Святителів Христових – Василя Великого, Георгія Богослова та Іоана Златоустого. Для військовослужбовців була відведена частина храму, де правив службу священик 42-го Якутського піхотного полку. Лише в 1890 році полк через Якутське православне братство Святого Інокентія Якутського взяли в оренду землю у жителів села Підлісці для будівництва казарм, господарських приміщень та храму. У 1900 році оренда була продовжена на 14 років, а 1911-го земля була викуплена. На території полку знаходилася пекарня та порохові погребі. При полку діяв духовий оркестр(капельмейстер Микола Іванович Кужелко) та фотолабораторія. За казармами розташовувався стрілецький тир.

У 1906 році була побудована «полкова» церква Святого Інокентія Якутського. Будівництво та оздоблення проводилося як за кошти військовослужбовців, так і за пожертвування. Цегла випалювалася на цеглярні у селі Фещуки, поблизу полігону, і солдати, повертаючись із навчання, несли в котомці по дві цеглини.

Під час селянських виступів у Галичині в 1901-1902 роках на прохання настоятеля Свято-Успенської Почаївської Лаври 5-та рота «якутців» розташовувалася на території монастиря для запобігання хвилювання серед місцевого селянства.

Під час російсько-японської війни 1904-1905 років у військових діях на Далекому Сході брали участь окремі солдати та офіцери. Відбували вони службу у складі 11-го Східно-Сибірського стрілкового полку та брали участь у битві під Тюренчем 17-18 квітня 1904 року. Відвагою та мужністю відзначилися колишні «якутці» командир 3-го батальйону підполковник Роєвський та командир 3-ї роти капітан Терпіловський.

Перша світова війна для 42-го Якутського полку(командир В.І. Любарський), який входив

до складу 11-ої піхотної дивізії 11-го армійського корпусу, почалася з початком військових дій. Австрійські війська, завдавши потужного артилерійського удару, захопили Радивилів. «Якутців» кинули закрити прорив у російській обороні. Перший млинець виявився гливким. На марші солдати були обстріляні австрійцями – почалася паніка, і лише рішучі дії командира полка зуміли повернути втікаючих солдат. Сам Радивилів був захоплений практично без опору.

Після успішних дій при Підкамені на кордоні Росії та Австро-Угорщини, полк рушив на Броди, де наштовхнувся на сильний ворожий удар. Тільки з підходом допомоги вдалося виправити ситуацію. У подальшому полк брав участь у Галицькій битві, яка закінчилася захопленням Галичини російськими військами та виходом на Карпатські перевали.

В умовах широкомасштабного наступу австро-німецьких військ влітку 1915 року Якутський полк на початку вересня закріпився на лінії Струсів – Буданів по ріці Серет на Тернопільщині.

На цій же ділянці фронту полк брав участь під час Брусиловського прориву російських військ 1916 року, в ході якого австрійські війська були відкинуті на 150-200 кілометрів вглиб своїх позицій. Але в результаті невдалого входження у війну нового союзника Антанти – Румунії, Росія перекинула частину своїх військ на Румунський фронт, серед яких опинилися і «якутці».

27 травня 1917 року полк прибув на доукомплектування та відпочинок у Кременець. Тут він застав розгромлені казарми та службові приміщення. Напередодні Червневого наступу російських військ на Тернопільщині полк направили на фронт. Але в ньому, як і в більшості військових частин Росії, поширилися революційні настрої – полк заявив про страйк. І тільки особистий авторитет командира полку полковника Антоновича зуміла переконати підопічних вийти на позиції. 25 липня полк навальною атакою прорвав укріплену лінію противника, відбив дві контратаки та сам перейшов в контратаку. Після бою командир полку прохав комісара 8-ї армії про нагородження всіх чинів полку георгіївськими хрестами та медалями на особливій стрічці. Сам полк вирішив рахувати себе ударним і запровадити відмітний знак: червоно-чорні шеврони у вигляді кута на рукавах.

В умовах розвалу російської лінії фронту та наступу австро-німецьких військ, а також у зв'язку з укладенням Брест-Литовського мирного договору в січні 1918 року між

державами Центрального союзу та Українською Народною Республікою, полк повернувся в Кременець. Влітку 1918 року частина офіцерів полку мала плани створення власної роти в складі Південної або Донської армії білогвардійців для боротьби проти більшовиків та збереження цілісності Російської імперії. Але новий український уряд в особі гетьмана Павла Скоропадського, який прийшов до влади в результаті державного перевороту, скинувши Центральну Раду за підтримки німецьких окупаційних військ, будував плани створення української армії, основу яких мали становити досвідчені частини колишньої російської армії. Слід відмітити, що гетьманський уряд українським був за формою, а не по суті.

Всі державні посади займали колишні російські чиновники, офіцерський склад становили росіяни, а Україна того часу перетворилася на центр російської «білої» еміграції. Таким чином на основі 42-го Якутського піхотного полку був створений 2-й Волинський кадровий полк у складі 1-го Волинського кадрового корпусу, командиром якого став генерал-майор Ф.П. Берніс. У листопаді-грудні 1918 року полк базувався в Рівному, де в результаті якогось конфлікту відступаючою німецькою окупаційною адміністрацією 16 грудня 1918 року було арештовано кілька офіцерів полку та згодом звільнені (значкові Шокун та Єрем'єв, хорунжі Бублик, Мандзюк, Якобчук, Задорожний, Бутак, ранговий Іллін) про що значилося в . У період антигетьманського повстання наприкінці 1918 року полк(чи його частини) перейшов на сторону Директорії і отримав назву 5-й піхотний Кременецький полк. Взимку 1919 року він брав участь у військових діях проти поляків на Волині, зокрема в наступі на Володимир-Волинськ.

У лютому 1919 року полк базується у Староконстантинові. Тут він розділився на дві частини: кадрова з прапором відправилася на Дон в «білу гвардію», а офіцери з колишніх нижніх чинів та більшість рядових залишилась. Їх доля склалася по різному. «Місцеві» військові(у яких в Кременці були сім'ї або вони були з цього краю) 29 квітня були атаковані в Староконстантинові більшовицькими частинами Таращанського полку, які вирубали практично всіх офіцерів. Після цього хотіли розстріляти кожного третього солдата, але на прохання місцевих жителів їх відпустили. Залишки повернулися в Кременець.

У середині червня 1919 року Кременець захопили більшовицькі війська. Не маючи можливості його втримати, вони взяли десять заручників з числа колишніх офіцерів російської армії, серед яких був і колишній «якутець» полковник Шпигельман Павло Петрович, та розстріляли 30 липня під Дубном(біля дзвіниці Богоявленського монастиря була братська могила розстріляних заручників, яка не збереглася). В умовах постійної зміни влади, діяльності різноманітних банд солдати та офіцери з колишніх «якутців» та військових інших частин у липні 1919 року сформували Кременецький повстанський загін під командуванням «якутця» підполковника Олександра Сергійовича Висоцького,

основним завданням якого був захист міста від набігів банд та захист Кременця від захоплення якоюсь військовою силою. До його складу моли мобілізовані всі чоловіки – кременчани віком до сорока років. 2 серпня 1919 року загін піднявся на повстання, та при підтримці повстанських загонів великих навколишніх сіл вигнав більшовиків з міста. Очевидно, що безпосереднім приводом до повстання став розстріл заручників – офіцерів – ті, що залишилися в живих, вирішили не чекати чергової хвилі червоного терору, та організували виступ. Станом на 11 серпня 1919 року повстанський полк під командуванням Висоцького згадується на мапі розташування Армії УНР та Української Галицької армії напередодні наступу на Київ під Ізяславом.

Про те, що повстанський полк являв собою значну силу, свідчить той факт, що коли у вересні 1919 року до Кременця підійшли польські військові частини, вони були вимушені почати переговори про можливість вступу в місто. Переговори з кременецької сторони проводив підполковник Висоцький, «уповноважений по управлінню та ліквідації інституцій та організацій військового часу в м. Кременець та повіті», у селі Великі Бережці, після чого 18 вересня польські війська ввійшли в місто як визволителі від більшовиків. Головною причиною, яка спонукала Кременецький повстанський загін піти на угоду із поляками був страх перед черговою більшовицькою окупацією.

3 серпня 1920 року більшовики знову вступили в Кременець та почали розправу над інтелігенцією. Це призвело до повстання та нової польської окупації 28 вересня, яка тривала до 1939 року. Після цього діяльність учасників полку була зосереджена на Якутському православному братстві.

Кадровий склад полку брав діяльну участь у подіях громадянської війни 1918-1920 років на стороні «білих». Полк направився на Дон, але в лютому опинився в Одесі, де на правах 42-го Якутського піхотного полку ввійшов до складу Окремої Одеської стрілецької бригади під командуванням Н.Т. Тімаковського. Частина полку в березні була введена до складу Саратовської окремої бригади. В умовах безперервних атак на місто повстанських загонів під командуванням отамана Григорєва, який в цей час взяв сторону більшовиків, у березні полк був висунутий на лінію фронту. Але у зв'язку із моральним розладом військ Антанти, які контролювали чорноморське узбережжя, доля Одеси була вирішена. 7 квітня союзна армія евакуювала свої війська, залишивши росіян напризволяще. Повстанці захопили Одесу, а полк із боями пробивався до Румунії. Підійшовши до Дністровського лиману, вони, за однією версією, були підібрані французькими суднами біля села Бугаз, а за другою перейшли по переправі в Румунію.

У червні 1919 року полк перебуває в складі 7-ї піхотної дивізії 2-го корпусу

42-й Якутський піхотний полк

Написав Administrator

Четвер, 19 квітня 2012, 19:59 -

генерал-майора Бредова Добровольчої армії під командуванням Денікіна (18 травня 1919 року полк отримав свій офіційний статус у складі армії та складався з двох батальйонів), брали участь в штурмі Царицина – «Червоного Вердена», в ході якого завязли у боях під станцією Воропаново. 31 серпня полк у складі Добровольчої армії входить у Київ одночасно з Українською Галицькою Армією. Галичани, не розбираючись у політичних відносинах на українських землях, порахували «білогвардійців» за союзників у боротьбі проти більшовиків та відступили з міста. Тут до складу полку з числа військовополонених було сформовано 3-ій батальйон.

Події в Києві наочно показали загальне падіння моралі російської армії: в Києві розпочалися убивства на основі зведення особистих рахунків та патологічної підозрюваності, а також масові нічні грабежі та єврейські погроми: вдень воїни полків охороняли порядок на вулицях, по яких були розквартировані, а вночі грабували, гвалтували та вбивали. За Якутським полком була закріплена вулиця Тарасівська де цей полк і проводив грабіж.

У вересні корпус Бредова, до складу якого входив Якутський полк, тримав фронт проти більшовиків в районі Ірпінь-Фастів, а в жовтні під натиском перейшов на лівий берег Дніпра. На 10 січня 1920 року корпус тримав оборону по лінії Жмеринка – Умань – Єлизаветград – Кривий Ріг. У лютому корпус відійшов до румунського кордону, але румунська влада його не впустила. Корпус Бредова з боями пройшов до польського кордону, де були розброєні та інтерновані в табори для військовополонених. В ході Бредовського походу введений до складу 4-ої стрілецької дивізії. У серпні 1920 року корпус Бредова з Польщі через Румунію по Чорному морю був доставлений в Крим на допомогу Руській армії Врангеля. В цей час частина полку була введена в 49-ий Брестський полк, а одна рота – в 3-ій Маяковський полк Руської армії. Після її поразки в листопаді 1920 року, залишки полку були евакуйовані в Сербію в еміграцію. Так 42-й Якутський піхотний полк припинив своє існування.

Командний склад 42 Якутського піхотного полку на 1890 рік

Командир полку: П. А. Коцебу. Командири батальйонів: 1 – підполковник Я. А. Соломаха; 2 – підполковник Л. С. Чайковський; 3 – підполковник В. Н. Шейн; 4 – підполковник П. А. Одинець. Завідуючий господарством підполковник І. В. Колосовський. Командири рот: 1 – капітан М. О. Беліцкій; 2 - штабс - капітан А. К. Роїєвський; 3 - капітан Г. М. Хрістофоров; 4 – капітан Н. А. Мошенській; 5 – поручик Ф. А. Пенській; 6 – штабс - капітан А. М. Гончаров; 7 – штабс - капітан С. М. Бардецькій; 8 – штабс – капітан С. П. Висоцькій; 9 – штабс – капітан Ю. Н. Карешевіч; 10 – штабс – капітан З. Н. Нестеров; 11 – штабс –

42-й Якутський піхотний полк

Написав Administrator

Четвер, 19 квітня 2012, 19:59 -

капітан В. О. Квятковский; 12 – поручик В. Я. Гуріненко; 13 – штабс – капітан А. О. Чепуркєвский; 14 – штабс – капітан А. О. Чепурковский; 15 – капітан В. А. Ходаковскій; 16 – капітан М. Г. Черняк. Командир нестроевої роти поручик В. Я. Лебедінец. Полковий казначей поручик М. П. Бінковскій. Завідуючий полковою навчальною командою штабс – капітан В. О. Кушевскій. Заведуючий зводним лазаретом штабс – капітан І. І. Кендзерский. Завідуючий зброєю в полку поручик А. О. Терпіловский. Полковий ад'ютант поручик Г. А. Певловскій. Ад'ютант батальйонів: 1 – поручик Н. П. Бінковскій; 2 – поручик М. З. Лісовскій; 3 – поручик Г. М. Рафальскій; 4 – поручик А. І. Дураков. Полковий священник В. В. Селінін. Старший лікар колегський радник П. Д. Шиманскій. Молодші лікарі: надворний радник В. О. Гродецькій, надворний радник Х. Я. Ранц, надвірний радник П. Ф. Забелло, надворний радник Н. А. Кісілев.

Командний склад 42 Якутського піхотного полку на 1909 рік

Командир полку: полковник А.И. Святіцкій. Командири батальйонів: 1 – підполковник Н.Р. Кромов; 2 – підполковник А.К. Роїевскій; 3 – підполковник Г.В. Любінскій; 4 – підполковник С.Р. Фольк. Завідуючий господарством підполковник В.И. Петраш. Командири рот: 1 – капітан Ф.С. Павловский; 2 - капітан В.Я. Лебедінец; 3 - капітан Н.К. Скородінскій; 4 – капітан П.В. Левіцкій; 5 – капітан Е.Д. Скорятін; 6 – капітан І.И. Гонсевскій; 7 – капітан А.К. Мещерскій; 8 – капітан В.А. Васільєв; 9 – капітан І.И. Одінцов; 10 – капітан І.М. Колоней; 11 – капітан Р.Ф. Дзевалтовскій; 12 – капітан П.П. Шпігельман; 13 – капітан П.Н.Харченко; 14 – капітан Н.И. Белявскій; 15 – капітан В.Н. Леонов; 16 – капітан Н.П. Бінковскій. Командир нестроевої роти штабс – капітан В.Ф. Алтабаєв. Ділосправник полкового суду поручик І.А. Лошаков. Начальник кулеметної роти штабс – капітан Д.И. Чижов, помічник підпоручик Е.Є. Рупперт. Завідуючий зброєю в полку поручик М.Н. Світлінскій. Полковий казначей підпоручик М.Ф. Ястребцов. Ад'ютант поручик Ф.Е. Пуценко. Молодші офіцери: капітани: В.Г. Футеков(Чугуєв), А.А. Торопов(С.-Петербург); штабс – капітани: А.В. Зайцев, С.А. Ходаковскій, Ф.В. Лесневскій, В.Д. Рожинскій, Д.К. Осташкевіч, А.В. Кононович; поручики: С.Р. Турскій, М.А. Рейнгольд, Д.И. Величай, Н.А. Ярошко, І.В. Винниченко, В.А. Бриних, М.П. Борняков. Підпоручики: В.П. Строганов, В.Л. Хлюстов, В.С. Бурмістров, В.Н. Моторков, Н.М. Князєв, Б.-Ф.Р. Кржижановскій, І.Н. Бажанов. Ад'ютанты батальйонів: 1 – підпоручик Т.Ф. Лавриненко; 2 – підпоручик В.А. Сковронскій; 3 – підпоручик С.А. Покровскій; 4 – підпоручик Л.Н. Почекаєв. Начальник команд розвідки підпоручик Н.В. Філатов. Молодші офіцери прапорщики: М.М. Суходольский, В.С. Жиленко, Н.Д. Бродскій, С.Н. Лучінскій. Старший лікар колегський радник Келлер и Х.Я. Ранц. Молодші лікарі: колегський радник Я.В. Іванов, надворний радник В.І. Кречмань, колегський ассесор А.І. Кірста. Класні фельдшера колегські секретарі Ф.і. Александров и А.П. Андреев.

42-й Якутський піхотний полк

Написав Administrator

Четвер, 19 квітня 2012, 19:59 -

Діловод по господарській частині колежский секретар С.П. Точило. Полковий священик П.Я. Голубятніков. Збройний майстер губернський секретар М.Д. Кісельов. Вільнонайманий капельмейстер Б.Д. Когоушек.

Командири полку*

Полковник** Вишневський – 24.04.1807-28.11.1807рр.**

Підполковник(з 30.08.1811 полковник) Демянов – 21.07.1808-18.10.1811рр.

Майор(з 5.12.1813 підполковник, а з 30.08.1816-полковник) Угрюмов Петро Олексійович – 16.04.1812-21.04.1825рр.

...

Бялий Л.О. – 1855-1856рр.

Полковник Краковський – 1877-1878рр.

Коцебу П.А. – 1889р.

Полковник Кольке Олексій Платонович – 1891-1892 рр.

Полковник Айгустов Микола Олексійович – 30.07.1890-15.10.1895рр., згодом генерал-лейтенант, Єнісейський губернатор.

Дубенський Олександр Миколайович – 1895р., згодом генерал-майор.

Полковник Еверт Антон Миколайович – 1896-1897рр., в 1898 генерал-майор, проживав у Кременці.

Полковник Борщов Митрофан Іванович – 1898 1903рр., згодом генерал-майор.

Полковник Путілов – 1.07.1903р.

Шишкевич Михайло Іванович – 6.03.-5.04.1905р.

Галле – 1906р.

Полковник Афанасьєв Федір Іванович – 12.07.1907-після 1.11.1907рр.

Полковник Святицький Олександр Іванович – 1909р.

Полковник Любарський Вадим Іванович – 6.07.1912-після 31.01.1913рр.

Полковник Антонович – 06.1917р.

Левицький Петро Владиславович – 1918р.

42-й Якутський піхотний полк

Написав Administrator

Четвер, 19 квітня 2012, 19:59 -

Генерал-майор Ф.П. Берніс – друга половина 1918р.****

Підполковник Олександр Сергійович Висоцький*****- 1919-1920рр. Пізніше староста Білокриницької гміни.

· - список неповний.

** - подані звання на час перебування командиром полку. У разі відсутності відсутні точні дані.

*** - подані роки, під якими згадується.

**** - командир 2-го Волинського кадрового полку.

***** - командир Кременецького повстанського загону, основу якого становили військовослужбовці 42-го Якутського піхотного полку.

Могили військовослужбовців 42 Якутського піхотного полку на Кременецькому кладовищі «калантир» станом на 2006 рік

42-й Якутський піхотний полк

Написав Administrator

Четвер, 19 квітня 2012, 19:59 -

«Владимир Вас. Ланге – умер 1894 г. – товарищи якутцы»*

«подпоручик 42-го якут. Полка Петр Мих. Бронковський 1871 – 1890»

«капитан Федоров. 42-го якут. полка.»

«подполковник 42-го якут. полка Николай Ромуальдович Кромовз. 1861 – 1910»

«капитан 42-го якут полка Николай Петрович Беньовский ум. 1910 г. на 50 году»

«фельдфебель 12-й роты 42-го якут. полка Михаил Ник. Некрасов прослуживший в полку 25 лет, участвовал в войне с турками 1877г. Имеет знак отличия военного ордена; 2 сереб., 2 бронз, и 1 золотую мкдаль за усердие в службе. 1817г. Орел – 1896г.»

«Здесь покоится Р.Б. Петр Болотников старший писарь 42 пехотного полка, погибший 27 декабря 1897 года от руки злодея»

«А.И. Святицкий. Генерал-майор(1 сент. 1856 – январь 1910)»

«Селинин Василий – полковой священник(1889-1901)»

Могилы військослужбовців 42 Якутського піхотного полку на Кременецькому

Монастирському кладовищі станом на 2006 рік

Залескій С. 1857-1889.

Доронін Ів. Фед., 1858-1889, штабс – капітан.

Папавулос І. Н., помер в 1868, підпоручик.

Кіров І. Н., 1840-1891, фельдфебель в відставці.

Алексін П. І., 1865-1912, підполковник.

* - написи подані згідно підписів на могилах

Про них писала преса

У подіях російсько-японської війни 1904-1905 років 42-гий Якутський піхотний полк участі не приймав. Але в січні 1904 року ряд рядових та офіцерів були переведені в 11-й Східно-Сибірський стрілецький полк та взяли участь у військових діях. Названий полк був введений у хід бойових дій уже на її початку, прийнявши участь 17-18 квітня 1904 року у битві під Тюренченом на р. Ялу, що на кордоні Китаю та Кореї. Незважаючи на поразку, російські солдати проявили героїзм, але ряд з них потрапили в японський

полон. Серед них були і два офіцери Якутського полку – Олександр Осипович Терпіловській та Антон Казімірович Роєвській. Доля російських військовополонених широко обговорювалася у російській пресі і імена вищеназваних осіб досить часто згадувалися. Коротко про них. Олександр Осипович Терпіловській народився в Волинській губернії 11 листопада 1911 року. В 1878 році добровільно вступив до 42-го Якутського піхотного полку. Закінчив юнкерську та офіцерську стрілецьку школи. У полку завідував зброєю, а з 1894 року командир роти. Помер у полоні від ран.

Багатограний життєвий шлях Антона Казіміровича Роєвського. У полку він зробив військову кар'єру: 1889-командир роти, штабс-капітан, 1909 – підполковник, 1914 – полковник у відставці. З початком першої світової війни 1914 року завідував майном Якутського православного братства. У 1913 та 1915-1916 роках - голова міської управи міста Кременця.

З ПЕРШОГО БОЮ

(з оповідання бувшого московського солдата)

Наша 11-та піхотна дивізія була заражена на перший вогонь, бо мусіла затримувати перші вдари австрійців. Тож не диво, що за яких 15 хвилин після wypowiedження війни, наш 42 Якутський полк, що стояв у Кременці, швидко пішов під границю.

Ішли швидко, майже без відпочинку, з поспіхом, бо був наказ, що бодай пізнім вечером маємо мтати на границі. Але заміри не вдалися. Правда, що ми вечером підійшли під Радивилів, але наші передні стежі донесли, що містечко вже зайняте австрійцями. Це була якась частина, що стояла поблизу границі, а тому вона скоріше могла вступити на чужу територію. Опору вони не мали майже ніякого, бо хоч спротив і робили «погранічніє роти», але мусіли уступити.

На який кілометр перед місточком нас зустріли густим вогнем австрійці, що вже успіли окопатися в полі. Ми до сього зовсім не були приготовані, бо сказати по правді, таки не дописала наша розвідка. Але ми враз пішли в «разсипной строй» і відкрили шалену пальбу, котрою мабуть тільки ворога налякали. Австрійці були вже добре окопані, а ми тулилися до придорожніх ровів, борознів, тощо.

Стрілянина тривала з годину і від неї в нас полягли два салдати, а п'ять було ранених. Вістка про вбитих розсердила цілий полк, що складався переважно з самих москалів. Це завважив і полковий провід, бо зараз видав наказ про «наступленіє с перебежкой».

Прикриваючися густою стріляниною, перебігаючи салдати прямо рвалися до ворога. Колиж оба ворожі табори відділяла вже не дуже велика віддаль, з криком «Ура!» ми кинулися в атаку...

Але до штикової розправи не дійшло. Зразу, як тільки ми кинулися в штики, частина австрійців дала «драла», а около тридцять «ворогів» миттю поставили в козли кріси і з криком «Пан! Я ваш!» підняли до гори руки.

Ми досягли здаючихся в полон, окружили їх, обтрусили... Розуміється, що при отім «трусінні» в деяких австрійців пропали годинники, а навіть і гроші. Полонених погнано назад, а ми, заохочені першою вдачею і переконанням, що перед нами мала сила ворогів, рушили вперед.

Супротиву не було. Лише наші розвідчі стежі трошки мали перестрілок з австрійськими затримковими частинами і ми без перешкод вступили в Радивилів.

Нічого особливого по собі тут не залишив. Не виконав він ніяких грабежів і тільки Мадяри повісили двох Жидів, котрі нібито робили якийсь спротив.

Ми зіли вечерю і вже біля 11-тої години вечером пішли під Бродию Але ноги відмовляли.

Зрозуміло, що коли ми за пару годин пройшли яких 40 клм. І то «з полной викладкой», були до краю зморені. Тому зараз за Радивиловом ми спинилися і поставили стійки. Відпочивали яких три години.

Ледве сіріло і ми вже знову рушили. Коли ж уже почав перевагу брати день, ми були під Бродами.

І тут зав'язалася півгодинна перестрілка зі слабим австрійським військом, після котрої салдати з шаленим криком «Ура!» кинулися вперед і вскочили в місто.

Броди взяті! Салдати раділи. Чуже, вороже місто взяте, а значить воно належить до завойовників і це треба використати!... Російське «христолюбиве воїнство» кинулося на крамниці, склади, доми... Один гурт навіть розбив двері аптики. Салдати кинулися на полиці, відкривали різні баньки, нюхали ліки, брали на язик... Може тут і справді були вартісні річі, але хто може прочитати латину? В мить були розібрані глистогінні цукерки, мід, цукровий порошок. Все інше скидалося на одну купу, на долівку...

На вулиці також була метешня. Один салдат ніс на плечах ручну машину до шиття, а на запитання відповідав:

- Жонє подарок з війни прінесу!

Бідолаха мабуть думав, що війна скінчиться за два дні...

Не довго нам був такий бешкет. Рівночасно з трьох сторін нас почали обстрілювати. Це підійшла більша сила австрійського війська і ми почали відступати. Зупинилися аж за містом і трохи поховалися за півкопи, що ще стояли на полі, а трохи окопалися. Тепер то вже таки добре почали «гатити» артилерія і косили скорострілом. І в наступ іти була не сила і відступати неможливо... Салдати почали падати. Я бачив смерть того солдата, що ніс на плечах машину до шиття. З нею він не розлучався до самої смерти...

42-й Якутський піхотний полк

Написав Administrator

Четвер, 19 квітня 2012, 19:59 -

Коло полудня ми повеселішали. З Кременця надходив 11-тий драгунський Рижський полк, а з Дубна 41-ий Чугуївський і 43 –ий Камчатський полки... Почалася перша російська офензива в Галичину...

С. Даушків

журнал «Золотий колос» 1934 рік

Пісні солдатів 42-го Якутського полку

В ногу ребята идите точно, не вешать ружья,

Труд вы со мной проводите, в отпуск бессрочный меня.

Грудью подайся, с плечь равняйся, в ногу, в ногу, в но-гу ребята раз-два, раз-два.

Я был отцом вам ребята, вся в седирах голова,

Вот она служба солдата, в ногу ребята раз-два.

Мы скорбим офицеры, молодых им оскорблять.

Старый солдат для примера, должен меня расстрелять.

Вышел я – кровь заиграла, слышу я дерзки слова,

Тень императора стала, в ногу ребята раз-два.

Ты земляче по скорне, к нашим стадам воротись,

42-й Якутський піхотний полк

Написав Administrator

Четвер, 19 квітня 2012, 19:59 -

Нивы у нас зелены, легко дышать в зеленях.

Храмам селенья родного, поклонись Боже старушки живи,

Не говори ей ни слова, в ногу ребята раз-два.

Трубка никак догорает, ну затянусь еще раз.

Берись как ребята за дело, прочь не завязывай глаз.

И плесь варите – не гнуться, слушай команды слова.

Дай Бог домою вернуться, стреляй ребята раз-два.

На взлете надежды и силы

Угас его царственный свет.

И долго его поджидая

Стоит император один.

Стоит он и тяжело вздыхает

Пока озарится восток.

И капают горькие слезы

Из глаз на холодный песок.

Потом на корабль волшебный

42-й Якутський піхотний полк

Написав Administrator

Четвер, 19 квітня 2012, 19:59 -

Главу опустивши на грудь.

Идет и махнувши рукою

В обратный пускается путь

З записів підпрапорщика 4-ої роти 42-го Якутського піхотного полку **Тихона Пузея**

Базаревский А. История русской армии - Москва, 2006.

Василюк А., Медведєв С. За свободу Болгарії - Кременецький вісник, 29 липня 2005

Василюк А., Медведєв С. Кримська війна і кременчани - Кременецький вісник, 29 жовтня, 2004

Василюк А., Медведєв С. Святиня і пам'ятник благочестя та господарності «якутців» - Діалог, 18 лютого 2006

42-й Якутський піхотний полк

Написав Administrator

Четвер, 19 квітня 2012, 19:59 -

Волынские епархиальные ведомости. - 1877, Кременец.

Волынские епархиальные ведомости. - 1878, Кременец.

Волков С.В. Трагедия русского офицерства. – Москва, 2002.

Воспоминания Полетика Николая. - <http://rerihiviv.ru/cont/wospomi/59.html>

Герои Бородинского сражения, Крымской войны и 1-ой мировой. Якутский пехотный полк.

Гудима А. Почаївський монастир в історичній долі українства. - Тернопіль, 2003.

Даушків С. З першого бою - Золотий колос, 1934 рік

Ельгерт Б. Кременець. - Львів, 1969

Энциклопедия военных и морских наук под редакцией ген.-лейт. Леера. - т. III, С-Петербург, 1888.

Иллюстрированная летопись русско-японской войны. - С-Петербург, 1904, выпуск IV

История города Севастополь. - Киев, 1960

Керсновский А.А. История русской армии. т. II - Москва, 1993.

Крушинский, Оссовский. Труды Волынского губернского статистического комитета(выпуск первый). -Житомир, 1867

Леонов О., Ульянов И. Регулярная пехота 1855-1918. - Москва, 1998.

Матеріали ОДАТО, фонд 242.

Памятка нижним чинам якутцам о том, как якутский полк жил и служил с августа 1806 года по 16 августа 1906 года. - Кременец, тип. Б.А. Горинштейна, 1906.

Памятная книга Волынской губернии на 1890 год. - Житомир, 1889.

Памятная книга Волынской губернии на 1910 год. - Житомир, 1909, I часть.

Проявляя во всем доблесть русского офицера - Кадетская переключка, № 64-66, 1998г.

Радчук Х. Бої за місто Володимир. Літопис Волині», рік II. - 1955. Число 2. Нью-Йорк, Буенос Айрес, Вінніпег.

Савченко В.А. Двенадцать войн за Украину. - Харьков, 2006.

Служебно-административные акты Якутского церковного братства при св. Инокентиевской, а с 25. III. 1919 г. Покровской церкви г. Кременец. Часть II, повоенного времени и за время председателя П.С. Ильина с 26. XI. 1918 г. по 9 февраля 1939 г.

42-й Якутський піхотний полк

Написав Administrator

Четвер, 19 квітня 2012, 19:59 -

Шнуровой реестр с 28. IV. 1917 по 9. 1939.

Спогади Олександра Мазура, жителя села Залісці, Кременецького р-ну, Тернопільської обл, сина військовослужбовця 42 Якутського піхотного полку під час першої світової війни

Уведомление Кременецкому городскому совету временно исполняющего обязанности командира полка от 17 декабря 1918 года»

Чернопыский. 42-й Якутский пехотный полк в Гражданской войне. - Военная быль, № 126.